

Οι πηγές κερδοφορίας των ελληνικών τραπεζών μετά την καθιέρωση του ευρώ

ΣΠ. ΠΑΝΤΕΛΙΑ, Ph.D.

*Συμβούλου Διοίκησης
Εθνικής Τράπεζας της
Ελλάδος⁽¹⁾*

Η εισαγωγή του ενιαίου νομίσματος αναμένεται ότι θα προκαλέσει σημαντικές μεταβολές στη δομή και λειτουργία των χρηματοοικονομικών αγορών και στους τραπεζικούς τομείς των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι οι τράπεζες θα αντιμετωπίσουν τις περισσότερες προσαρμογές στο χώρο τους, καθώς και το κόστος προσαρμογής που συνεπάγεται από αυτές τις μεταβολές. Επίσης, οι τράπεζες θα είναι εκείνες κυρίως που θα φέρουν το βάρος της απώλειας εσόδων από ορισμένες εργασίες, όπως αυτές που σχετίζονται με αγοραπωλησίες συναλλάγματος, διασυνοριακές κινήσεις κεφαλαίων, διατραπεζικές συναλλαγές και εργαλεία αντιστάθμισης συναλλαγματικού κινδύνου. Είναι τέλος παραδεκτό ότι, η εισαγωγή του ευρώ, σε συνδυασμό με την ευρύτερη ενοποίηση του ευρωπαϊκού οικονομικού χώρου θα εντείνουν περαιτέρω τις δυνάμεις του ανταγωνισμού και θα επιφέρουν σημαντικές μεταβολές στο άριστο μέγεθος του τραπεζικού ιδρύματος σε πανευρωπαϊκό επίπεδο, στο φάσμα των τραπεζικών υπηρεσιών που προσφέρονται και στη δομή και διάρθρωση των αγορών στις οποίες

λειτουργούν οι τράπεζες.

Η ένταση του ανταγωνισμού και η αναδιάρθρωση του τραπεζικού χώρου αποτελούν ήδη χαρακτηριστικές τάσεις στο παγκόσμιο χρηματοοικονομικό σκηνικό. Ιδιαίτερα από τις αρχές της δεκαετίας του 1990 εντείνονται οι εξαγορές και συγχωνεύσεις τραπεζών στην Ιαπωνία, την Ευρώπη και τις ΗΠΑ, μεταβάλλονται οι πηγές εσόδων τους, μειώνεται το κόστος παροχής τραπεζικών υπηρεσιών και ενισχύεται η κεφαλαιακή τους επάρκεια. Οι σημαντικές τεχνολογικές μεταβολές, η ανάπτυξη και παγκοσμιοποίηση των αγορών κεφαλαίου και χρήματος, η ανάπτυξη της θεσμικής διαχείρισης, η ανάπτυξη του διεθνούς εμπορίου, ο ανταγωνισμός από μη τραπεζικά ιδρύματα και τα κύματα χρηματοοικονομικών καινοτομιών έχουν ήδη οδηγήσει τις τράπεζες σε μία διαρκή αναζήτηση μεθόδων βελτίωσης της αποδοτικότητας και ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητάς τους. Κατά συνέπεια, η καθιέρωση του ενιαίου νομίσματος αναμένεται να επιταχύνει απλώς τις ήδη δρομολογημένες εξελίξεις στον ευρωπαϊκό τραπεζικό τομέα και να προκαλέσει σημαντικές εξελίξεις στο χώρο αυτό.

⁽¹⁾ Το κείμενο απηχεί απόψεις του συγγραφέα.

Η διαδικασία μετάβασης αναμένεται να επιφέρει σημαντικής έκτασης αλλαγές τόσο στη διάρθρωση της ελληνικής τραπεζικής αγοράς όσο και στη δομή των ελληνικών πιστωτικών ιδρυμάτων. Η ομογενοποίηση και το μεγάλο μέγεθος των αγορών, σε συνδυασμό με τον αυξημένο ανταγωνισμό, που θα προκύψει σε ευρωπαϊκό επίπεδο, εκτιμάται ότι θα οδηγήσει τις τράπεζες στον επανασχεδιασμό των προσφερόμενων υπηρεσιών τους ώστε να είναι σε θέση να ικανοποιούν τις ανάγκες ενός διευρυμένου φάσματος πελατείας.

Σε αυτό το πλαίσιο είναι λογικό να αναμένει κανείς ότι θα υπάρξουν σημαντικές μεταβολές στις πηγές κερδοφορίας των τραπεζών λόγω των αντίστοιχων μεταβολών στο φάσμα των τραπεζικών δραστηριοτήτων. Εάν μάλιστα ληφθεί υπόψη η διεθνής εμπειρία σχετικά με τις τάσεις των επί μέρους κατηγοριών των καθαρών κερδών των τραπεζών, τότε αναπόφευκτα φτάνουμε στο συμπέρασμα ότι οι αλλαγές που θα επέλθουν στα επόμενα χρόνια θα είναι εξαιρετικά σημαντικές και θα διαμορφώσουν εκ νέου την αποδοτικότητα και την ανταγωνιστικότητα των ελληνικών τραπεζών.

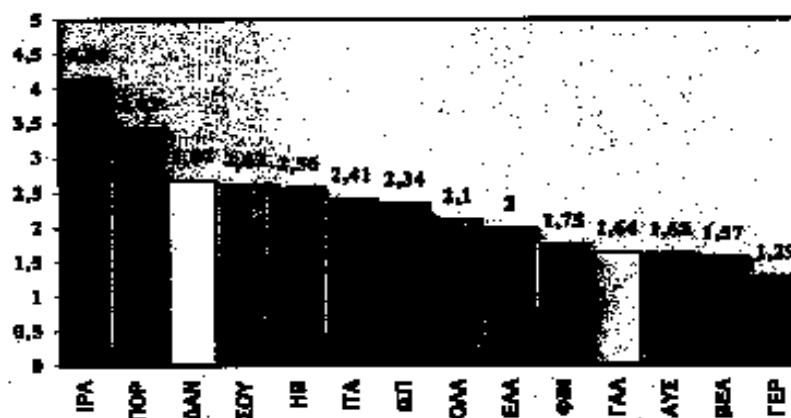
Χαρακτηριστικά των Πηγών Κερδοφορίας των Ελληνικών Τραπεζών

Η διάρθρωση του ελληνικού τραπεζικού τομέα χαρακτηρίζεται στις μέρες μας από μία σειρά χαρακτηριστικών, που έχουν ήδη επηρεάσει τους ισολογισμούς και τους λογαριασμούς αποτελεσμάτων χρήσεως των εγχωρίων τραπεζών. Τα χαρακτηριστικά αυτά έχουν διαμορφωθεί κατά τη διάρκεια της τελευταίας δεκαετίας και σε ορισμένες περιπτώσεις αφορούν τις παλαιότερες ελληνικές τράπεζες που εξακολουθούν να βρίσκονται υπό τον άμεσο ή έμμεσο έλεγχο του ευρύτερου κρατικού τομέα.

Ειδικότερα, τα έσοδα από τόκους των ελληνικών τραπεζών είναι σημαντικά χαμηλότερα από το μέσο όρο των

ευρωπαϊκών τραπεζών. Σύμφωνα με συγκριτικά στοιχεία της Ευρωπαϊκής Τραπεζικής Ομοσπονδίας⁽²⁾, τα καθαρά έσοδα τόκων ως προς το σύνολο ενεργητικού των μεγαλύτερων ελληνικών

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1
ΚΑΘΑΡΑ ΕΣΟΔΑ ΤΟΚΩΝ ΠΡΟΣ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ (%)

τραπεζών ήταν 2,0% στα τέλη του 1995, ποσοστό χαμηλότερο των περισσότερων ευρωπαϊκών τραπεζών (διάγραμμα 1). Αξίζει να σημειωθεί ότι ένα μεγάλο μέρος από αυτά τα έσοδα προέρχεται από τοποθετήσεις σε τίτλους Ελληνικού Δημοσίου, γεγονός που δείχνει τη μικρή σχετικά συμμετοχή των κερδών από χορηγήσεις στα καθαρά έσοδα των ελληνικών τραπεζών⁽³⁾.

Το γεγονός αυτό έχει να κάνει με μία σειρά παραγόντων οι κυριότεροι των οποίων είναι:

- το υψηλό ποσοστό υποχρεωτικών δεσμεύσεων επί των τραπεζικών καταθέσεων, που ήταν 12% στα τέλη του 1997 και απέφερε στις τράπεζες απόδοση πολύ κάτω από το επίπεδο της αγοράς (επιτόκιο 5,5% συγκρινόμενο με διψήφιο επίπεδο διατραπεζικών επιτοκίων στις μέρες μας),

⁽²⁾ Τα στοιχεία αναφέρονται στα τέλη του 1995 και για κάθε χώρα έχει ληφθεί δείγμα των μεγαλύτερων τραπεζών, από πέντε έως οκτώ ανάλογα με την περίπτωση.

⁽³⁾ Αξίζει να σημειωθεί ότι η παρατήρηση αυτή δείχνει γιατί η κριτική περί ενδεχόμενων υπερκερδών των ελληνικών τραπεζών λόγω του υψηλού écart (δηλαδή του περιθωρίου επιτοκίων χορηγήσεων και καταθέσεων) δεν ευσταθεί.

⁽⁴⁾ Οι τοποθετήσεις αυτές έχουν μεν μηδενικό πιστωτικό κίνδυνο αλλά εμφανίζουν αποδόσεις χαμηλότερες από αυτές των διαφόρων μορφών χορηγήσεων.

- οι υψηλές τοποθετήσεις αρκετών ελληνικών τραπεζών σε τίτλους Ελληνικού Δημοσίου⁽⁴⁾,
- τα υψηλά επιτόκια που ίσχυαν από τα τέλη της δεκαετίας του 1980 έως και τα μέσα της δεκαετίας του 1990 τα οποία περιορίσαν σημαντικά τη ζήτηση για δάνεια,
- η ύπαρξη σημαντικού αριθμού δανείων σε καθυστέρηση στα χαρτοφυλάκια αρκετών ελληνικών τραπεζών, σε συνδυασμό με τις περιορισμένες διαγραφές δανείων, μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του 1990 τουλάχιστον,
- οι περιορισμοί σε ορισμένες μορφές πίστης, όπως παραδείγματος χάριν για τα καταναλωτικά δάνεια,
- η υποχρεωτική δέσμευση του 50% περίπου των συναλλαγματικών καταθέσεων των ελληνικών τραπεζών στην Τράπεζα της Ελλάδος μέχρι το 1997⁽⁵⁾.

Αποτέλεσμα των τάσεων αυτών είναι ο ελληνικός τραπεζικός τομέας να

περίπου το 1996 όταν στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες εμφανίζεται λόγος υψηλότερος από 60%). Μάλιστα, αξίζει να σημειωθεί ότι από τους δημοσιευμένους ισολογισμούς των 25 ελληνικών εμπορικών τραπεζών και ειδικών πιστωτικών ιδρυμάτων του 1996 προκύπτει ότι μόνο 6 ιδρύματα είχαν λόγο χορηγήσεων προς ενεργητικό υψηλότερο του 50%.

Περισσότερο σαφείς είναι οι τάσεις που προκύπτουν από τους δείκτες διείσδυσης και παραγωγικότητας που προκύπτουν από τα συνολικά μεγέθη δικτύου και απασχόλησης στα ευρωπαϊκά τραπεζικά συστήματα (πίνακες 1 και 2). Είναι αξιοσημείωτο ότι ο ελληνικός τραπεζικός τομέας εμφάνιζε τους χαμηλότερους, με διαφορά, δείκτες δανείων ανά κατάσταση και δανείων ανά εργαζόμενο σε σχέση με τις άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Συγκεκριμένα, παρά το γεγονός του ικανοποιητικού λόγου εργαζομένων ανά κατάσταση (μέγεθος 16,5 που είναι σχετικά συγκρίσιμο με τα όσα συμβαίνουν σε άλλες χώρες), η σχέση δανείων ανά κατάσταση ήταν 6,3 εκατομμύρια ECU και δανείων ανά εργαζόμενο ήταν 0,4 εκατομμύρια ECU, μεγέθη εξαιρετικά χαμηλά σε σχέση με την ευρωπαϊκή εμπειρία. Τα στοιχεία αυτά δείχνουν ότι ο ελληνικός τραπεζικός τομέας, σε σχέση με τις εργασίες δανείων τουλάχιστον, δεν πάσχει από πλεόνασμα υποκαταστημάτων. Αντίθετα, εμφανίζεται ότι το υπάρχον προσωπικό δεν έχει αξιοποιηθεί κατάλληλα ώστε να βελτιωθούν οι αντίστοιχοι δείκτες παραγωγικότητας.

Από την άλλη πλευρά, τα έσοδα από προμήθειες παραμένουν σημαντικά και βρίσκονται πάνω από το μέσο όρο των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Διάγραμμα 2). Συγκεκριμένα, οι ελληνικές τράπεζες κατείχαν την τρίτη θέση στην κατάταξη των ευρωπαϊκών τραπεζών σύμφωνα με το λόγο καθαρών προμηθειών προς ενεργητικό (περίπου 1% όταν στα περισσότερα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης ο λόγος είναι

ΠΙΝΑΚΑΣ 1
ΔΙΚΤΥΑ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΩΝ, ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΙ ΚΑΙ ΣΥΝΟΛΟ
ΧΟΡΗΓΗΣΕΩΝ ΣΕ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥΣ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΥΣ ΤΟΜΕΙΣ

ΧΩΡΑ	ΤΡΑΠΕΖΕΣ	ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ	ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ	ΔΑΝΕΙΑ (εκατ. ECU)
ΓΕΡΜΑΝΙΑ	331	7.522	217.550	632.200
ΑΥΣΤΡΙΑ	57	738	16.171	54.100
ΒΕΛΓΙΟ	145	7.668	76.133	343.000
ΔΑΝΙΑ	121	2.215	43.010	60.500
ΦΙΝΛΑΝΔΙΑ	11	755	21.153	37.400
ΓΑΛΛΙΑ	421	10.497	202.000	406.800
ΕΛΛΑΔΑ	40	2.733	45.138	17.400
ΙΡΛΑΝΔΙΑ	55	964	23.100	43.900
ΙΣΛΑΝΔΙΑ	3	128	2.070	1.800
ΙΤΑΛΙΑ	351	21.061	335.426	514.200
ΛΟΥΞ/ΡΓΟ	220	356	18.255	89.700
ΝΟΡΒΗΓΙΑ	20	453	13.937	41.200
ΟΛΛΑΝΔΙΑ	174	6.635	103.939	461.500
ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ	47	3.729	58.892	51.800
Μ. ΒΡΕΤΑΝΙΑ	478	12.000	364.300	1.421.000
ΣΟΥΗΔΙΑ	26	2.267	39.505	77.800
ΕΛΒΕΤΙΑ	285	1.894	109.200	466.000
ΙΣΠΑΝΙΑ	170	17.841	147.452	195.500

Πηγή: Ευρωπαϊκή Τραπεζική Ομοσπονδία.
Σημείωση: Τα στοιχεία αναφέρονται στο 1995.

εμφανίζει το χαμηλότερο λόγο δανείων προς ενεργητικό ανάμεσα σε όλες τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (35%

⁽⁵⁾ Το μεγαλύτερο μέρος των εσόδων από τις υποχρεωτικές ανακαταθέσεις συναλλάγματος στην Τράπεζα της Ελλάδος εμφανίζεται στα έσοδα προμηθειών.

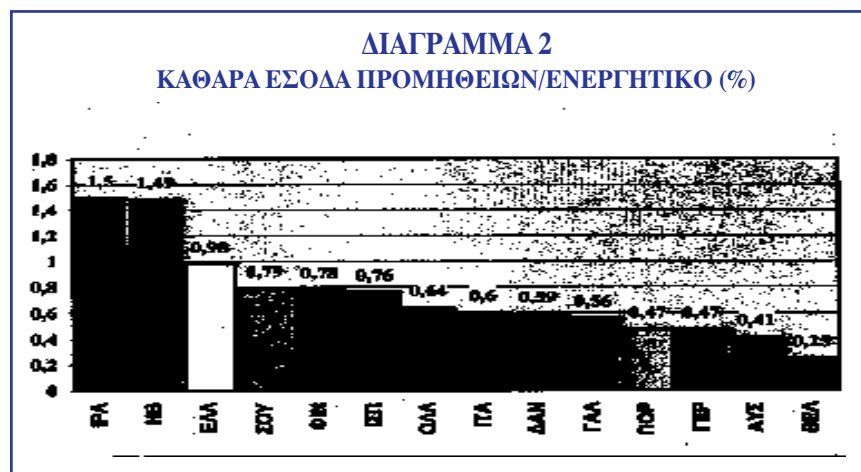
ΠΙΝΑΚΑΣ 2 ΔΕΙΚΤΕΣ ΔΙΕΙΣΔΥΣΗΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΤΗΤΑΣ ΣΕ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥΣ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΥΣ ΤΟΜΕΙΣ			
ΧΩΡΑ	ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΙ ΑΝΑ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ	ΔΑΝΕΙΑ ΑΝΑ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ	ΔΑΝΕΙΑ ΑΝΑ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟ
ΓΕΡΜΑΝΙΑ	28,9	84,0	2,9
ΑΥΣΤΡΙΑ	21,9	73,3	3,5
ΒΕΛΓΙΟ	9,9	44,7	4,5
ΔΑΝΙΑ	19,4	27,3	1,4
ΦΙΝΛΑΝΔΙΑ	28,0	49,5	1,7
ΓΑΛΛΙΑ	19,2	38,7	2,0
ΕΛΛΑΔΑ	16,5	6,3	0,4
ΙΡΛΑΝΔΙΑ	23,9	45,5	1,9
ΙΣΛΑΝΔΙΑ	16,2	14,0	0,8
ΙΤΑΛΙΑ	15,9	24,4	1,5
ΛΟΥΞ/ΡΓΟ	51,2	251,9	4,9
ΝΟΡΒΗΓΙΑ	30,7	90,9	2,9
ΟΛΛΑΝΔΙΑ	15,6	69,5	4,4
ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ	15,8	13,9	0,8
Μ. ΒΡΕΤΑΝΙΑ	30,3	118,4	3,9
ΣΟΥΗΔΙΑ	17,4	34,3	1,9
ΕΛΒΕΤΙΑ	57,6	246,0	4,2
ΙΣΠΑΝΙΑ	8,2	10,9	1,3

Πηγή: Ευρωπαϊκή Τραπεζική Ομοσπονδία.
Σημείωση: Τα στοιχεία αναφέρονται στο 1995. Τα μεγέθη των δανείων ανά κατάσταση και εργαζόμενο είναι σε εκατομμύρια ECU.

κάτω από το 0,7%). Ομως πρέπει να συνυπολογισθεί το γεγονός ότι σημαντικό μέρος των εσόδων αυτών προερχόταν από παραδοσιακές εργασίες, όπως η αγοραπωλησία συναλλάγματος (συμπεριλαμβανομένων και των προμηθειών για το υποχρεωτικά ανακατατιθέμενο συνάλλαγμα στην Τράπεζα της Ελλάδος) και η πώληση τίτλων του Δημοσίου μέσω των τραπεζικών δικτύων.

Η εισαγωγή του ευρώ αναμένεται να πλήξει αρκετές από αυτές τις δραστηριότητες και ιδιαίτερα όσες σχετίζονται με αγοραπωλησία συναλλάγματος (για τουριστικές ή εμπορικές δραστηριότητες), γεγονός που πρέπει να οδηγήσει τις ελληνικές τράπεζες στην ανάπτυξη άλλων εργασιών διαμεσολάβησης, όπως διεκπεραίωση χρηματοπιστωτικών συναλλαγών, διαχείριση διαθεσίμων, παροχή υπηρεσιών χρηματικών συναλλαγών (cash-cards, κλπ), σταυροειδείς πωλήσεις ασφαλιστικών και άλλων προϊόντων και παροχής συμβουλών και θεματοφυλακής.

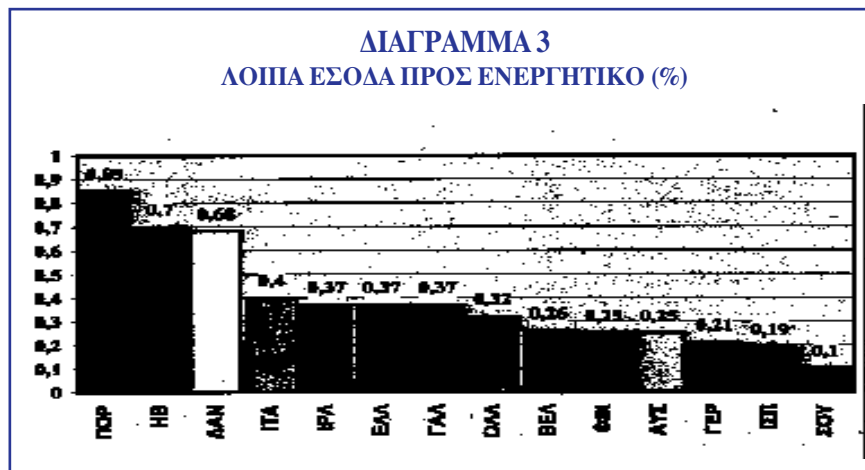
Άλλωστε, έχει παρατηρηθεί διεθνώς

ότι τα έσοδα από προμήθειες καταλαμβάνουν ένα αυξανόμενο μερίδιο στις τραπεζικές πηγές κερδοφορίας, σαν απάντηση των τραπεζών στο φαινόμενο της αποδιαμεσολάβησης και της μείωσης των παραδοσιακών εργασιών χορηγήσεων.

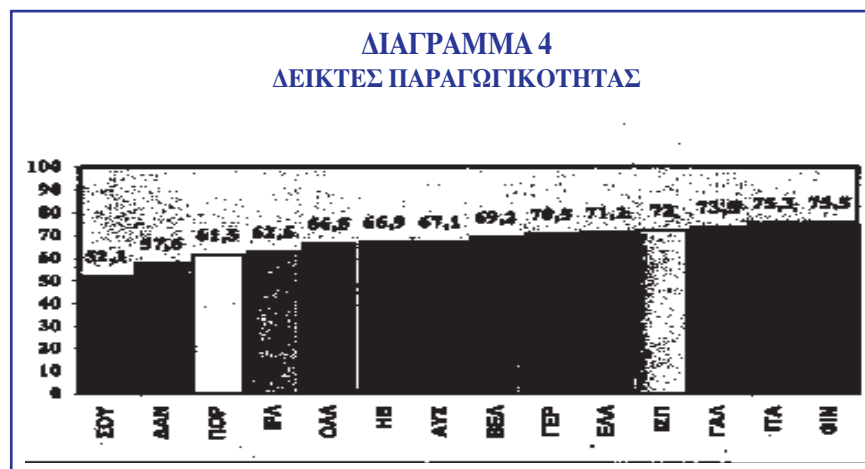
⁽⁶⁾ Στα λοιπά έσοδα συμπεριλαμβάνονται αυτά από χρηματοοικονομικές πράξεις, τα έσοδα από μερίσματα και λοιπές λειτουργικές καθαρές εισροές όπως ενοίκια, τέλη παροχής συμβουλών, κλπ.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 3
ΛΟΙΠΑ ΕΣΟΔΑ ΠΡΟΣ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ (%)

Τέλος, τα λοιπά έσοδα, συμπεριλαμβανομένων αυτών από χρηματοοικονομικές πράξεις⁽⁶⁾, είναι αυξημένα και για ad hoc λόγους και σε καμία περίπτωση δεν μπορούν να θεωρηθούν ότι θα αποτελούν στο μέλλον μόνιμες μορφές κερδοφορίας των τραπεζών (Διάγραμμα 3). Παράλληλα, με εξαίρεση μία πολύ μικρή μειοψηφία τραπεζών, τα έσοδα από διεθνείς δραστηριότητες είναι εξαιρετικά χαμηλά

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 4
ΔΕΙΚΤΕΣ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΤΗΤΑΣ

(έως ανύπαρκτα).

Βέβαια, πρέπει να σημειωθεί ότι η συμπεριφορά των ελληνικών τραπεζών ήταν για αρκετά χρόνια εστιασμένη στην εκμετάλλευση των ανισορροπιών που παρουσίαζε η ελληνική οικονομία και αντανάκλα εν μέρει τις επιπτώσεις του παλαιού συστήματος των πιστωτικών ελέγχων και περιορισμών. Ο σημαντικός όγκος τοποθετήσεων σε τίτλους του Ελληνικού Δημοσίου, που προσέφερε ικανοποιητικά επιτόκια για να καλύψει τις δανειακές του ανάγκες, αποτελεί κλασικό παράδειγμα crowding out. Η

τάση αυτή φαίνεται αναστρέψιμη ιδιαίτερα εάν αναλογισθούμε την αναμενόμενη επίτευξη των μακροοικονομικών κριτηρίων σύγκλισης και της συρρίκνωσης των δημοσιονομικών ελλειμμάτων.

Ενας άλλος παράγοντας που πρέπει να εξετασθεί είναι ο συσχετισμός μεταξύ καθαρών εσόδων και λειτουργικών εξόδων. Σύμφωνα με τα στοιχεία του διαγράμματος 4 φαίνεται ότι οι ελληνικές τράπεζες βρίσκονται κάτω από το μέσο όρο των ευρωπαϊκών ως προς το δείκτη παραγωγικότητας (efficiency ratio)⁽⁷⁾. Συγκεκριμένα, ο μέσος δείκτης για το δείγμα των μεγαλύτερων ελληνικών τραπεζών το 1995 ήταν 71,2%. Στο σημείο αυτό πρέπει να σημειωθεί ότι υπάρχουν σημαντικές αποκλίσεις ανάμεσα στους δείκτες παραγωγικότητας των περισσότερων ελληνικών τραπεζών με αυτές που βρίσκονται στον ιδιωτικό τομέα να εμφανίζουν σαφώς καλύτερα ποιοτικά χαρακτηριστικά.

Ομως, πρέπει να σημειωθεί ότι κατά την ίδια περίοδο ο λόγος συνολικών εξόδων προς το ενεργητικό ήταν 2,38%, ποσοστό που βρίσκεται περίπου στο μέσο όρο των ευρωπαϊκών τραπεζών και δείχνει ότι το πρόβλημα παραγωγικότητας ορισμένων ελληνικών τραπεζών δεν σχετίζεται τόσο με τη διόγκωση του κόστους αλλά με την αδυναμία πλήρους εκμετάλλευσης των στοιχείων του ενεργητικού τους.

Οι Προοπτικές Κερδοφορίας μετά την Καθιέρωση του Ευρώ

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι με την εισαγωγή του ευρώ, οι ελληνικές τράπεζες θα βρεθούν αντιμέτωπες με τις τάσεις που έχουν ήδη διαμορφωθεί στο ευρωπαϊκό τραπεζικό σύστημα και το γεγονός αυτό θα επιφέρει αλλαγές τόσο στην εσωτερική τους δομή και οργάνωση όσο και στην ανάπτυξη των εργασιών τους.

Αλλωστε ο τραπεζικός τομέας των περισσότερων ευρωπαϊκών χωρών

⁽⁷⁾ Σαν δείκτη παραγωγικότητας ορίζουμε το λόγο του συνόλου των λειτουργικών εξόδων μιας χρήσης προς το σύνολο των καθαρών εσόδων εκμεταλλεύσεως.

βρίσκεται εδώ και αρκετά χρόνια σε συνθήκες μακροοικονομικής ισορροπίας, έντονου ανταγωνισμού και ανοικτής οικονομίας, και κατά συνέπεια είναι καλύτερα προετοιμασμένος για να λειτουργήσει στο περιβάλλον της Νομισματικής Ένωσης. Αναμένεται ότι οι τράπεζες αυτών των χωρών δεν θα υποστούν σοβαρές μεταβολές στη διάρθρωση του χαρτοφυλακίου τους, εκτός από την προσαρμογή της λειτουργίας των προσφερόμενων τραπεζικών υπηρεσιών στην εισαγωγή του ευρώ και τη γενικότερη θεώρηση της στρατηγικής τους στη νέα μεγάλη αγορά που δημιουργείται. Αντίθετα, ο ελληνικός τραπεζικός τομέας θα πρέπει να θεωρηθεί ότι θα βρεθεί αργά ή γρήγορα στο μεταίχμιο δυναμικών διεργασιών και εξελίξεων. Σε αυτό το πλαίσιο, η προετοιμασία για το νέο περιβάλλον πρέπει να είναι η κύρια προτεραιότητα των ελληνικών τραπεζών.

Οι τάσεις που έχουν εκδηλωθεί στο εξωτερικό δείχνουν τις βασικές κατευθύνσεις επί των οποίων θα πρέπει να κινηθεί και ο εγχώριος τραπεζικός τομέας. Επί πλέον πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι ορισμένες από τις εργασίες που εκτελούνται από ελληνικές τράπεζες στις μέρες μας, όπως η χρηματοδότηση μεγάλων ελληνικών επιχειρήσεων, θα βρεθούν υπό το βάρος έντονου ανταγωνισμού, γεγονός που συνεπάγεται είτε εξαιρετικά χαμηλά περιθώρια κέρδους είτε απώλεια εργασιών είτε και τα δύο για τις ελληνικές τράπεζες. Αντίθετα, τομείς δραστηριοτήτων όπως η καταναλωτική και στεγαστική πίστη, η χρηματοδότηση μικρομεσαίων επιχειρήσεων και γενικά οι χρηματοοικονομικές υπηρεσίες συναλλαγών μικρής αξίας θα προσφέρουν ικανοποιητικά περιθώρια κέρδους και σαφώς ευνοϊκότερο πλαίσιο ανταγωνισμού⁽⁸⁾.

Αλλωστε, μία από τις σημαντικότερες επιπτώσεις της σύγκλισης της οικονομίας μας και της συμμετοχής της χώρας στο Τρίτο Στάδιο της ΟΝΕ είναι και η διαμόρφωση περιβάλλοντος χαμηλού πληθωρισμού και επιτοκίων. Οι συνθήκες αυτές αναμένεται να δημιουργήσουν τη σημαντική βελτίωση της ζήτησης για δάνεια και άλλες μορφές χρηματοδότησης και κατά συνέπεια να

προκαλέσουν τη διεύρυνση της ελληνικής τραπεζικής αγοράς. Ο ελληνικός τραπεζικός τομέας έχει ήδη την εμπειρία της ανόδου της ζήτησης για χρηματοδοτικά προϊόντα μετά την ταχεία αποκλιμάκωση επιτοκίων στα μέσα της δεκαετίας του 1990.

Οι παράγοντες αυτοί τονίζουν τη σημασία ορισμένων διεργασιών, που θα πρέπει να χαρακτηρίσουν άμεσα τη δυναμική του ελληνικού τραπεζικού τομέα και τη διαμόρφωση της μελλοντικής κερδοφορίας των ελληνικών τραπεζών. Άμεσες προτεραιότητες αποτελούν οι επενδύσεις για την αναβάθμιση των υποδομών, την εφαρμογή νέων τεχνολογιών και τη στήριξη των εσωτερικών διαδικασιών ελέγχου καθώς και ο εκσυγχρονισμός του θεσμικού πλαισίου, που διέπει την τραπεζική αγορά και οι ευρύτερες φορολογικές μεταρρυθμίσεις.

Σε αυτό το πλαίσιο είναι αναμενόμενο ότι οι περισσότερες, αν όχι όλες οι ελληνικές τράπεζες, θα κινηθούν προς την αξιοποίηση του δικτύου υποκαταστημάτων τους ώστε αφ' ενός να αλλάξουν το μίγμα των στοιχείων ενεργητικού τους (με υψηλότερο λόγο δανείων προς ενεργητικό) και αφ' ετέρου να μπορέσουν να αυξήσουν τα έσοδα προμηθειών που σχετίζονται με διάφορες μορφές υπηρεσιών προς την πελατεία τους. Τα φαινόμενα αποδιαμεσολάβησης που έχουν ήδη παρατηρηθεί τόσο σε διεθνές όσο και σε εγχώριο επίπεδο συνεπάγονται ότι το τυπικό υποκατάστημα μιας τράπεζας δεν αποτελεί απλώς σημείο συγκέντρωσης καταθέσεων και διοχέτευσης χορηγήσεων αλλά ουσιαστικό κέντρο πώλησης χρηματοοικονομικών προϊόντων είτε αυτά είναι μερίδια αμοιβαίων κεφαλαίων είτε ασφαλιστικά συμβόλαια είτε επενδυτικές υπηρεσίες. Παράλληλα, είναι αναγκαίο να γίνουν μεγάλες προσπάθειες για τη μείωση του μέσου κόστους συναλλαγών και τη

⁽⁸⁾ Όπως παρουσιάζεται αναλυτικά στη μελέτη της Ένωσης Ελληνικών Τραπεζών, Οι Προσαρμογές και Επιπτώσεις στον Ελληνικό Τραπεζικό Τομέα από την ΟΝΕ και την Εισαγωγή του Ευρώ, η καθιέρωση του ενιαίου νομίσματος αναμένεται να ενισχύσει τον ανταγωνισμό σημαντικά στους τομείς του wholesale banking, με παράλληλη διατήρηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων των ελληνικών τραπεζών στους τομείς του retail banking.

δημιουργία αποτελεσματικών υποδομών παρακολούθησης κινδύνων, οι οποίες θα στηρίξουν τις προσπάθειες εξυγίανσης και διατήρησης της ποιότητας του χαρτοφυλακίου δανείων των τραπεζών.

Η πορεία του εγχώριου τραπεζικού τομέα κατά τη διάρκεια των τελευταίων δέκα ετών, μετά την απελευθέρωση και την αποκανονικοποίηση των εγχωρίων αγορών δείχνει ότι οι ελληνικές τράπεζες έχουν τη δυνατότητα να βελτιώσουν την ανταγωνιστικότητά τους και να επιβιώσουν με επιτυχία σε συνθήκες αυξημένου ανταγωνισμού. Από τα τέλη της δεκαετίας του 1980 και μετά την υιοθέτηση της Δεύτερης Τραπεζικής

Οδηγίας, αναπτύχθηκαν παρεμφερείς προβληματισμοί σχετικά με τις μελλοντικές τάσεις στον ελληνικό τραπεζικό τομέα. Στις μέρες μας, το ζητούμενο εν όψει της εισαγωγής του ευρώ είναι ότι κάθε τράπεζα θα πρέπει να χαράξει τη στρατηγική της ώστε να είναι σε θέση να εκμεταλλευτεί τα συγκριτικά πλεονεκτήματα του χώρου της. Με αυτόν τον τρόπο οι τράπεζες θα είναι σε θέση να προετοιμαστούν κατάλληλα για τις επερχόμενες μεταβολές και να επιλέξουν τα μέσα αυτά που θα ενισχύσουν την ανταγωνιστικότητά τους σε σταθερή μακροχρόνια βάση.

